6. Федорова О. В. Технологічна компетентність як предметна компетентність вчителя трудового навчання та технологій. *The VIII International Science Conference «Problems and tasks of modernity and approaches to their solution», Tokyo, Japan,* 2021. С. 169-173

Журенко Микита Анатолійович,
аспірант 1 року навчання спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
Глухівського НПУ ім. О. Довженка
Науковий керівник: канд. техн. наук, доц. Толмачов В. С.

ПОНЯТТЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ТА ЇЇ СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ

Стрімка цифровізація та розвиток технологій спричинили значні зміни в освітньому середовищі. Для майбутнього учителя став надзвичайно важливим високий рівень володіння цифровими технологіями для життя та роботи в сучасному цифровому суспільстві. Однією з ключових цілей освіти сьогодення є підготовка майбутніх учителів до ефективної діяльності в динамічних умовах технологічних змін.

Класичні моделі навчання зазнають численних змін, пов'язаних з цифровізацією. Все більше уваги приділяється індивідуальним особливостям здобувачів освіти та їх самоорганізації. Цифрові платформи, інструменти та засоби інтегруються в освітній процес, сприяючи гнучкості навчання, підвищенню його ефективності та доступності для ширшого кола людей. У такому середовищі ще більше зростає значення цифрової компетентності, яка включає вміння ефективно використовувати новітні технології, критично оцінювати інформацію та безпечно працювати в онлайн-просторі. Цифрові технології стрімко впроваджуються в освітній процес і вже стали його невід'ємною складовою на всіх рівнях.

Зростання вимог до педагогів зумовило необхідність формування відповідного рівня їхньої цифрової компетентності. Це включає володіння сучасними освітніми технологіями, уміння ефективно використовувати цифрові ресурси та забезпечувати інтерактивність освітнього процесу. Постійний розвиток цифрових навичок стає ключовим фактором підвищення якості освіти та адаптації до змін в освітньому середовищі.

Якісно сформована цифрова компетентність майбутнього учителя відкриває перед ним широкий спектр можливостей, що надають цифрові технології, і формує усвідомлення їхньої важливості. Завдяки цифровим інструментам педагог може знайти ефективний підхід до здобувачів освіти, розширити їхній кругозір і зробити освітній процес більш творчим та інтерактивним.

Проблеми, пов'язані з формуванням цифрової компетентності педагогів, привертають увагу як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Так, поняття, зміст та структуру цифрової компетентності в своїх працях розглядають Л. Гаврілова, Я. Топольник [1], О. Жерновникова [2], О. Мирошниченко [3] та L. Ilomäki, A. Kantosalo та M. Lakkala [4]. Аналіз сучасних наукових праць, що висвітлюють питання цифрової компетентності педагогів, свідчить про значну зацікавленість цією темою. Це пояснюється тим, що саме педагог відіграє ключову роль у процесі знайомства учнів із цифровими технологіями, а отже, має володіти необхідними знаннями та навичками. Сучасні учителі працюють в умовах, де дедалі більше навчальних моделей передбачають інтеграцію методологічних підходів і цифрових технологій у традиційний освітній процес. Цифрова компетентність, як складова професійної майстерності педагога, базується на новітніх підходах до навчання. Вона формується з урахуванням навичок, необхідних студентам для успішного навчання, а згодом – і для професійної діяльності.

Отже, цифрова компетентність — це сукупність знань, умінь, навичок, ставлень і цінностей, що забезпечують ефективне, безпечне, етичне та критично осмислене використання цифрових технологій у професійній діяльності, навчанні, комунікації та соціальній взаємодії. Вона включає здатність до пошуку, аналізу, оцінювання, управління, створення та обміну цифровою інформацією; розуміння принципів кібербезпеки, захисту

персональних даних, авторських прав; розвинене цифрове мислення, що передбачає здатність адаптуватися до швидких технологічних змін та критично оцінювати цифрові медіа й інформаційні потоки. Цифрова компетентність є міждисциплінарною категорією, що інтегрує аспекти інформатичної, медіа- та інформаційної грамотності, а також соціально-емоційної компетентності, необхідної для ефективної комунікації та співпраці у цифровому середовищі. Вона є ключовою складовою загальної компетентності особистості в умовах цифрового суспільства та визначає її здатність до самостійного навчання, професійного зростання та активної участі в цифровій економіці та громадянському житті.

Цифрова компетентність педагога є багатокомпонентною інтегративною характеристикою, що поєднує знання, уміння, навички, ставлення та цінності, необхідні для ефективного використання цифрових технологій у професійній діяльності. Вона ґрунтується на загальних засадах цифрової компетентності та адаптується до специфіки педагогічної професії, включаючи методологічні, дидактичні та етичні аспекти застосування цифрових технологій в освітньому процесі. Виокремимо основні структурні компоненти цифрової компетентності педагога:

1. Когнітивно-інформаційний компонент. Цей компонент включає знання і розуміння цифрових технологій, інформаційних ресурсів, медіаграмотності та принципів роботи в цифровому середовищі. Він охоплює: основи інформатики та принципи функціонування цифрових систем; знання про цифрові освітні ресурси, їх класифікацію, критерії оцінювання та застосування; інформаційну грамотність: пошук, критичний аналіз та оцінювання достовірності інформації; медіаграмотність та протидію дезінформації; принципи кібербезпеки та захисту персональних даних у навчальному середовищі.

2. Інструментально-технологічний компонент. Охоплює практичні навички роботи з цифровими технологіями для професійної діяльності, зокрема: володіння сучасними пристроями та програмним забезпеченням, необхідним для навчання; використання засобів дистанційного навчання, відеоконференцій, віртуальних класів; створення, редагування та керування цифровими освітніми матеріалами (презентаціями, тестами, інтерактивними завданнями тощо); застосування хмарних технологій для зберігання та обміну інформацією.

3. Методологічний компонент. Відображає здатність педагога інтегрувати цифрові технології в педагогічну діяльність відповідно до дидактичних принципів та методик: використання цифрових засобів для підвищення ефективності викладання та навчання; реалізація персоналізованого навчання з використанням цифрових інструментів; організація змішаного та дистанційного навчання; адаптація методичних підходів до цифрового середовища; формування цифрової грамотності учнів через відповідні педагогічні стратегії.

4. Комунікативний компонент. Цей аспект включає розвиток цифрової комунікації, співпраці та взаємодії в освітньому процесі: використання цифрових платформ для спілкування та взаємодії з учнями, батьками, колегами; робота в мережевих професійних спільнотах та участь у цифровому педагогічному середовищі; застосування інструментів зворотного зв’язку та оцінювання навчальних досягнень учнів через цифрові засоби.

5. Етичний та правовий компонент. Містить аспекти цифрової етики та етикету, правових норм та відповідального використання цифрових ресурсів: дотримання авторських прав та академічної доброчесності у використанні цифрового контенту; забезпечення безпеки та конфіденційності даних учнів; формування у здобувачів освіти відповідального ставлення до цифрових технологій; запобігання кібербулінгу та негативним соціальним явищам у цифровому просторі.

6. Рефлексивно-адаптаційний компонент. Передбачає здатність до саморефлексії, самооцінки та адаптації до технологічних змін у професійній діяльності: розвиток критичного мислення щодо власного рівня цифрової компетентності; постійне професійне самовдосконалення у сфері цифрових технологій; адаптація до нових цифрових трендів та їх інтеграція в освітній процес; участь у курсах, семінарах, тренінгах з підвищення цифрової компетентності.

Цифрова компетентність педагога є багатовимірною категорією, що охоплює не лише технічні знання та навички, а й методичні, комунікативні, правові та рефлексивні аспекти. Розвиток цифрової компетентності є необхідною умовою ефективного функціонування

сучасного педагога в цифровому освітньому середовищі та сприяє формуванню цифрової грамотності учнів, підвищенню якості освіти та інтеграції інноваційних технологій у навчальний процес.

Науковий інтерес до цифрової компетентності педагогів постійно зростає, що підтверджується численними дослідженнями вітчизняних і зарубіжних учених. Аналіз наукових праць демонструє, що цифрова компетентність охоплює широкий спектр аспектів – від технологічних і методологічних до етичних та правових. Подальші дослідження у цьому напрямку сприятимуть розробці ефективних методик навчання педагогів, що дозволить їм відповідати викликам цифрової трансформації освіти.

Цифрова компетентність педагога є ключовим фактором підвищення якості сучасної освіти, що обумовлено технологічним прогресом та змінами в освітньому середовищі. Належний рівень цифрової компетентності забезпечує ефективне використання цифрових ресурсів у викладанні, критичне мислення щодо цифрових даних та адаптацію до змін. У контексті глобальної цифрової трансформації освіти педагоги повинні не лише засвоювати новітні технології, а й формувати в учнів відповідні навички для майбутнього професійного життя. Впровадження сучасних методик навчання сприятиме розробці інноваційних підходів до формування цифрової компетентності учителя та ефективній підготовці до роботи в цифровому середовищі. Подальші наукові розвідки можуть бути спрямовані на визначення найефективніших стратегій інтеграції цифрових технологій у педагогічну діяльність. Загалом, дослідження цієї теми має значний потенціал для покращення якості освіти та професійного зростання педагогів.

Список використаних джерел

1. Л. Гаврілова, Я. Топольник. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. Т. 61, № 5. С. 1–14. URL: https://surl.li/jlcrrj (дата звернення: 05.03.2025).
2. О. Жерновникова. Цифрова компетентність: суть та структура. Розвиток життєвої компетентності особистості в умовах освітніх трансформацій: виховний, психологічний, інклюзивний виміри : матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф., м. Херсон, 20-21 верес. 2018 р. С. 49–52. URL: https://surl.li/mwlvvn (дата звернення: 05.03.2025).
3. О. Мирошниченко. Зміст і структура цифрової компетентності майбутніх педагогів закладів вищої освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. 2020. Т. 3, № 70. С. 119–123. URL: https://surl.li/baqhvz (дата звернення: 05.03.2025).
4. L. Ilomäki, A. Kantosalo та M. Lakkala. What is digital competence? Brussels: European Schoolnet. URL: https://surl.li/vxiskl (дата звернення: 05.03.2025).

Коротич Анатолій Володимирович,
аспірант 2 року навчання спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
Глухівського НПУ ім. О. Довженка
Науковий керівник: д-р пед. наук, проф., член-кореспондент НАПН України Курок В. П.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Оптимізацію процесу формування інноваційної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання ми пов’язуємо із застосуванням методу моделювання в дослідженні педагогічних процесів за допомогою їх реальних чи ідеальних моделей (О. Антонова, Н. Брюханова, С. Вітвицька, В. Докучаєва, О. Дубасенюк, І. Зязюн, Н. Корольова, В. Курок, Р. Курок, Є. Лодатко, Н. Ничкало, О. Столяренко, Є. Хриков, В. Чернілевський, Л. Шевченко, В. Шовкун, О. Ярошинська та ін.).

Проведений у дослідженні порівняльний аналіз точок зору на поняття «моделювання» та «модель» у філософських, психологічних, педагогічних дослідженнях дав можливість